İNSAN TİCARETİ
MAĞDURLARIYLA
SOSYAL HİZMET

aileder
AİLE DANIŞMANLARI DERNEĞİ

AİLE DANIŞMANLARI DERNEĞİ
Deniz Mah. 131.Sokak. No:3/1 Necati Dölen Ap. Muratpaşa /Antalya
E-Posta: antalyaaile@gmail.com Web: http://ailedanismanlari.org
Tel&Faks :+90 242 2379094

CONSULATE GENERAL OF SWEDEN
Istanbul

Bu kitap İsveç Başkonsolosluğunun mali katkısı ile hazırlanmıştır.

Bu yayındaki görüşler yazarlara aittir. Bu yayının tüm hakları Aile Danışmanları Derneği'ne aittir. Ticari kazanç amacıyla bir bölümü veya tamamı çoğaltılamaz ve satılamaz. Ticari amaçlar dışında kaynak gösterilmek koşuluyla alıntı yapılabilir.

Grafik Tasarım
Zeynep ASLAN - m.zeynepaslan@gmail.com

Baskı
Pozitif Matbaa - ANKARA / Tel: 0312 397 00 31
www.pozitifmatbaa.com - e-posta: pozitif@pozitifmatbaa.com

YAYINA HAZIRLAYAN
Hakan ACAR

Yazarlar (İsim sırasına göre)
Eda BEYDİLİ, Elvan ATAMTÜRK, Ezgi YAMAN, Fatih ŞAHİN, Güngör ÇABUK,
Hakan ACAR, Hülya BARBAROS, Özge ÖZGÜR, Turgay ÇAVUŞOĞLU,
Yüksel BAYKARA ACAR.

Haziran 2014
ANTALYA

İÇİNDEKİLER

İNSAN TİCARETİ: TEMEL KAVRAMLAR 1
Hülya BARBAROS

DÜNYADA İNSAN TİCARETİ VE KÜRESEL EĞİLİMLER 7
Eda BEYDİLİ

TÜRKİYE'DE İNSAN TİCARETİ VE İNSAN TİCARETİYLE MÜCADELE 15
Turgay ÇAVUŞOĞLU

AİLE DANIŞMANLARI DERNEĞİNİN İNSAN TİCARETİ İLE İLGİLİ ÇALIŞMALARI 25
Güngör ÇABUK

İNSAN TİCARETİ İLE MÜCADELEDE TEMEL İLKELER, İYİ UYGULAMALAR VE ÜLKE ÖRNEKLERİ 35
Doç. Dr. Hakan ACAR, Hülya BARBAROS, Ezgi YAMAN

İNSAN TİCARETİ MAĞDURLARIYLA ÇALIŞMADA SOSYAL HİZMET YAKLAŞIMI 51
Doç. Dr. Özge ÖZGÜR

İNSAN TİCARETİ OLGULARINDA VAKA YÖNETİMİ TEMELLİ SOSYAL HİZMET MÜDAHALESİ NEDEN ÖNEMLİDİR? 61
Prof. Dr. Fatih ŞAHİN

TRAVMA GEÇİRMİŞ İNSAN TİCARETİ MAĞDURLARI İLE MÜLAKAT TEKNİKLERİ 69
Güngör ÇABUK

İNSAN TİCARETİ MAĞDURLARI İLE ÇALIŞMADA GENELCİ SOSYAL HİZMET UYGULAMASI VE PLANLI DEĞİŞME SÜRECİ 79
Doç. Dr. Yüksel BAYKARA ACAR, Güngör ÇABUK, Elvan ATAMTÜRK

Ek 1: İNSAN TİCARETİ OLGUSUNA İLİŞKİN ULUSLARARASI ve ULUSAL YASAL DÜZENLEMELER 108

İNSAN TİCARETİ MAĞDURLARI İLE ÇALIŞMADA GENELCİ SOSYAL HİZMET UYGULAMASI VE PLANLI DEĞİŞME SÜRECİ

Doç. Dr. Yüksel BAYKARA ACAR[20], Güngör ÇABUK[21], Elvan ATAMTÜRK[22]

Giriş

Sosyal hizmet, insan hakları ve sosyal adalet temelinde, bireylerin grupların, ailelerin, toplulukların ve toplumların refahını artırmayı amaçlayan, sosyal değişmeyi kolaylaştıran bir disiplin ve meslektir. Sosyal hizmet,

1. Bireylerin problem çözme ve baş etme kapasitelerini geliştirmeyi,
2. Bireyleri kaynak, hizmet ve olanakları sağlayacak sistemlerle bir araya getirmeyi,
3. Bu sistemlerin insancıl ve etkili çalışmasını,
4. Sosyal politikaların gelişmesini sağlamayı amaçlar.

Genelci sosyal hizmet, bütünleşmiş ve çok düzeyli müdahale olanağı sağlayarak sosyal hizmetin amacını gerçekleştirmesine hizmet eder. SHU (sosyal hizmet uzmanı), mikro (bireyler); mezo (aile ve gruplar) ve makro (örgütler ve topluluklar) düzeydeki sistemlerle çalışır. Sosyal hizmet uygulamasında genelci yaklaşımın önceliklerinden birisi, insan davranışının fiziksel ve sosyal çevreden etkilendiği, aynı zamanda çevreyi de etkilediğidir. Bu etkileşim temelinde yapılacak mesleki uygulamada bireyin, etkileşiminin veya çevresindeki diğer sistemlerin değişimi gerekli olabilir. Mikrodan makroya herhangi bir sistemle yapılacak her sosyal hizmet uygulaması benzer süreçleri içermektedir. SHU'nun sorumluluğu, bireylerle çalışmadan, bilimsel araştırmalar yapmaya dek uzanır.

20 Kocaeli Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi

21 Sosyal Hizmet Uzmanı, Öğretim Görevlisi, Aile Danışmanları Derneği Başkanı

22 Kocaeli Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Görevlisi

Genelci uygulama, eklektik bir bilgi temelinin, profesyonel değerlerin ve becerilerin kullanıldığı bir uygulamadır. Uygulamaya genel olarak bakılacak olunduğunda;

1. Örgütsel bir yapı içinde süpervizyon altında çalışmayı içerdiği,
2. SHU'nun mesleki rollerinin olduğu,
3. Planlı değişme süreci için eleştirel düşünme becerisinin gerekli olduğu,
4. Müracaatçı[23] sistemlerinin güçlenmesini içerdiği açıkça görülür.

Özetle, genelci uygulama, örgütsel bir yapı içinde, SHU'nun mesleki rollerini ve eleştirel düşünme becerisini içeren, müracaatçı sistemlerinin güçlerini odaklayan sosyal hizmet uygulamasıdır. Genelci sosyal hizmet uygulaması, sosyal hizmet bilgisini, becerilerini ve değerlerini içerirken; SHU, tüm uygulamalarında her bireyin farklılıklarını da gözetir.

Mikro beceriler SHU-müracaatçı ilişkisinde temeldir. Bu beceriler ilişki kurmayı, sözlü ve sözsüz iletişimi etkili kullanmayı ve görüşme becerilerini içermektedir. Mikro beceriler, planlı değişme sürecinin her aşamasında kullanılır. Bir başka deyişle mezo ve makro düzeydeki uygulamalar, mikro becerileri içerir. Eleştirel düşünme becerisi, SHU'nun müracaatçı sistemleriyle çalışırken kapsamlı ve doğru bir değerlendirme yapması, amaçlar belirlemesi, uygulamanın ve sonuçlarının sorgulanması, görünenin arkasına bakmasını ve kararlarını doğrudan etkilemektedir.

Genelci sosyal hizmet uygulaması, bireyi çevresi içinde ele alan eko sistem perspektifini (ekolojik sistem perspektifi) ve güçlenme/güçlendirme (empowerment) yaklaşımını benimsemektedir. Ekosistem perspektifi ile SHU bireyleri çevresi içinde ele alır ve içinde yaşadığı sistemlerle birlikte değerlendirir. Bu değerlendirmede odak, bireylerin çevresi içindeki sistemlerle etkileşimidir. Aynı zamanda sistem teorisinin getirdiği bakış açısı ile sistemlerin değişme, etkileşim, denge, açık ve kapalı olma özellikleri, girdi, çıktı vb. özelliklerine odaklanır.

Güçlenme, genelci yaklaşımın temelinde yer alan bir başka önemli felsefe ve yaklaşımdır. Güçlenme, kişisel, kişilerarası ve politik gücü artırma; kişinin yaşamı üzerindeki kontrolünü sağlama sürecidir. Güçlenme yaklaşımı her bireyin, grubun, ailenin vb. güçleri olduğunu kabul eder ve bu güçlerin, ihtiyaçların karşılanmasında başlangıç noktası olduğu varsayımı ile hareket eder. Güçlenme yaklaşımı, genelci sosyal hizmet uygulamasında, SHU'nun olmayanlar (problemler) yerine, var olanları görmesini ve mesleki uygulamasını buradan başlayarak yürütmesini sağlar. Yaşanan sorunların, sistemlerin

23 Metin içinde müracaatçı kavramı, sistem olarak müracaatçı ve çevresini içeren bir anlamı ifade etmektedir.

insanların yararına ve etkili çalışmaması nedeniyle ortaya çıktığını kabul eder. Problem vurgusu yerini alan "meydan okumalar", yaşanan sorunların kaynağını bireylerden çok çevrede ve diğer sistemlerde aramayı gerektirir.

Bu kısa özetten sonra genelci yaklaşımda planlı değişme sürecine kısaca yer verilebilir. Her aşamada yeri geldikçe insan ticareti mağdurlarıyla yapılacak sosyal hizmet uygulamasına ilişkin kısa bilgiler de sunulmuştur.

Planlı değişme süreci[24] amaçlanan olumlu değişmeyi yaratacak bir stratejinin geliştirilmesi ve uygulanmasını içerir. Aşağıdaki tablo, genelci sosyal hizmet uygulamasında planlı değişme sürecinin aşamalarını ve SHU'nun rollerini ele almaktadır.

Tablo 1: Genelci Sosyal Hizmet Uygulamasında Planlı Değişme Sürecinin Aşamaları

	PLANLI DEĞİŞME SÜRECİ AŞAMALARI	ROLLER
1	Başlangıç/İlişki kurma (Engagement)	Müracaatçı ile tanışılır, çalışma başlatılır, probleme odaklanılır.
2	Değerlendirme (Assessment)	Müracaatçının güçlerini/ ihtiyaçlarını/ risklerini belirlemeye dönük, bilgi toplama, analiz etme ve yorumlama sürecini içerir.
3	Planlama (Planning)	Müracaatçının ihtiyacını karşılamaya dönük ne yapılacağı somutlaştırılır. Amaçlar belirlenir ve müracaatçı sistemiyle anlaşma yapılır.
4	Uygulama (Implementation)	SHU ve müracaatçı belirlenen amaçlar doğrultusunda planı hayata geçirir.
5	Sondeğerlendirme (Evaluation)	Belirlenen amaçlara ulaşılıp ulaşılmadığı değerlendirilir.
6	Sonlandırma (Termination)	Mesleki ilişki sonlandırılır.
7	İzleme (Follow-up)	Müracaatçı bir süre izlenir, yeni bir problem ya da ihtiyaç durumunda tekrar kendisiyle mesleki ilişki başlatılarak ilk aşamaya dönülür.

Tabloda da görüldüğü gibi, **başlangıç aşaması** SHU ile müracaatçının ilk kez temas kurduğu aşamadır. Mağdurla ilk temas telefonla olabileceği gibi, ev ve çevre ziyareti, kurumun, kuruluşun ya da meslek elemanının yönlendirmesi veya havale etmesi ile de olabilir. Bu ilişki, her iki tarafın uzmanlıklarını[25]

24 Problem çözme süreci olarak da ifade edilebilir. Ancak genelci yaklaşımda, güçlenme yaklaşımına dayalı bir planlı değişme süreci, geleneksel problem çözme sürecinden farklı olarak güçlere, çevredeki diğer sistemlere ve sistemlerin sorunlardaki rolüne daha fazla vurgu yapmaktadır.

25 SHU, bilgi, becerisi ve değerleriyle yani lisans eğitimiyle; müracaatçı kendi ihtiyaç ve yaşantılarıyla ilgili uzmanlığa sahiptir.

birleştirdiği bir ortaklığı içerir. Bu aşamada probleme odaklanılır ve müracaatçının problemi nasıl gördüğü ele alınır. Bu aşamada SHU'nun müracaatçısı ile geliştireceği mesleki ilişkide sözlü ve sözsüz iletişim becerileri büyük önem taşımaktadır. Müracaatçı ile samimi, sıcak ve empatik bir ilişki güven ilişkisinin temelini oluşturur. Kurumun/kuruluşun müracaatçının ihtiyacını karşılama konusundaki durumu analiz edilir. Müracaatçıya hizmet sunumu ile ilgili bilgi verilir, yardım sürecine oryante edilir. Çalışmanın içeriği (görüşmeler, yapılacaklar vb.) konusunda bilgi verilir. Müracaatçıya ilişkin ilgili evrak ve belgeler düzenlenir.

Bu aşamada önemli olan karşımızdaki müracaatçının insan ticareti mağduru olup olmadığı konusunda tanımlama ve ayrım yapabilmektir. İnsan ticaretinin farklı tipleri, farklı mağdurları yaratır. Aynı tip insan ticareti biçimi, yer (bölge vb.) açısından farklılıklar içerebilir. Bir bireyin insan ticareti mağduru olup olmadığını tanımlamak zordur. Bu açıdan bazı genel göstergelere bakmak bu tanımlamayı kolaylaştırır. Ancak bu göstergeler, araştırma ve uygulama için bir başlangıç noktası sağlayabilir. Bu açıdan karşılaşılan müracaatçılarla ilgili her bilgi ve gösterge dikkatle gözden geçirilmelidir. Çünkü göstergeler vakadan vakaya farklılaşabilir. Bunlar;

- Mağdurun yaşı: Genellikle her iki cinsiyette de daha genç yaştakiler her tür insan ticareti için daha fazla risk altındadır.
- Cinsiyet: Cinsel sömürü ağırlıklı olarak kız çocukları ve kadınları içerir. Diğer insan ticareti tiplerinde, bu durum sömürünün içeriğine göre farklılaşabilir.
- Yer (ülke, şehir, bölge vb.): Gelişen ekonomiler, krizlerin ve geçişlerin yoğun olduğu bölgeler daha fazla risk barındırır.
- Ulaşım: Kısa mesafelerde bile mağdurun yanına bir kişinin eşlik ettiği görülür.
- Mağdurun kişisel belgeleri (nüfus cüzdanı, pasaport, seyahat belgeleri vb.): Seyahat ya da diğer belgeleri mağdurda değil, başkasındadır.
- Mağdurun havalesi sırasındaki koşulların neler olduğu: Örneğin genelevden alınarak polis tarafından size getirilmesi, mağdurun rehabilitasyondan sonra bu konuda çalışan bir sivil toplum örgütünden havale edilmesi vb. Havale sırasında nereden, hangi koşullarla vb. havale edildiği de önemli bir göstergedir.

  Mağdurun bulunduğu son yer (mağdurla karşılaşılan yer): Bar, kafe, maden, tarım alanı vb. Bu alanlar insan ticareti için risk alanlarını içeriyor olabilir.
- İstismarla ilgili bulgular: Fiziksel göstergelerin yanında, diğer istismar bulgularına da dikkat edilmelidir. Cinsel, duygusal ve ekonomik istismar ve ihmali içeren bulgular gözden kaçırılmamalıdır.

- Havale eden kurum/kuruluşun değerlendirilmesi: Havale sırasında ulaşılan her bilgi titizlikle gözden geçirilmelidir.

Değerlendirme aşaması, probleme ilişkin bir anlayış kazanma çabasını içerir. Problem nasıl ortaya çıkmıştır? Nasıl çözülebilir? Neler değiştirilebilir? Gibi sorulara yanıt aranır. Bu yanıtları verebilmek için etraflı bir veri toplama önemlidir. Müracaatçı, çevresi içinde düşünülerek ihtiyaçlar[26] belirlenir, ihtiyaç doğrultusunda veriler toplanır. Bu veriler, görüşmeler, ev ve çevre ziyaretleri, var ise ilgili kayıtlar ve raporlar, çeşitli testler, ölçekler, soru kâğıtları vb. yoluyla toplanır. Değerlendirme temelde üç düzeydedir:

- Mikro düzeyde müracaatçının bireysel özellikleri (becerileri, kişilik özellikleri, başarılı yönleri, motivasyonu, ruhsal sağlığı vb.);
- Mezo düzeyde içinde yaşadığı gruplar ve ilişkileri (ailesi, arkadaş grupları, çevrede benzer yaşantı içindeki gruplar vb.);
- Makro düzeyde müracaatçının ihtiyaçları ile ilgili toplumda yer alan mevzuat, uygulamalar ve hizmetler değerlendirilir. Bu durum bir bakıma, müracaatçının çevresini de içine alacak biçimde ihtiyaçlarının neler olduğuna ve nasıl karşılanacağına ilişkin yapılan bir analizdir.

Değerlendirme aşamasında ihtiyaç veya problem açık bir biçimde ifade edilir. Müracaatçı sisteminin kim olduğu açık bir biçimde tanımlanır. Müracaatçının güçleri, becerileri, özellikleri tanınmaya çalışılır. Çevresiyle etkileşimleri analiz edilir. Değerlendirmenin en önemli yönü, müracaatçı ile ilişkinin kurulmasından başlayarak izleme aşamasını da içerecek biçimde sürmesidir. Bir başka deyişle, değerlendirme her yeni bilgi girişi ile yapılmaya devam edilir; yeni bilgi planın ve amaçların değişikliğini getirir; plandaki değişiklik müdahaleyi (uygulamayı) değiştirir. Her müracaatçının ihtiyaçları, özellikleri ve koşulları ile biricik olduğu, her biri için ayrı bir çalışma ve uygulama planının gerekli olduğu unutulmamalıdır.

İnsan ticareti mağdurlarına ilişkin yapılacak değerlendirmede mağdurun durumunu (fiziksel, sosyal ve ekonomik durumu, damgalanma, benlik saygısı vb.) değerlendirirken veri toplama ve bu verilerin gizliliği çok önemlidir. Mağdurun, ekolojik çevresinin de (ailesi, arkadaşları vb.) değerlendirilmesi gerekir. Problemler tanımlanırken, mümkün olduğunca SHU'nun yanında mağdurun ve mağdur için önemli kişilerin (ailesi vb.) problemi nasıl gördüğü de irdelenmelidir. Problemler tanımlanırken, mağdurun madde bağımlılığı-

26 İhtiyaçlar yerine problem kavramı da kullanılabilir. Aslında problem var olanı; ihtiyaç ise olmayanı temsil eder. Güçlenme yaklaşımı temelinde, problem yerine ihtiyaç ya da meydan okuma kavramı daha çok kullanılmaktadır.

nın ve psikolojik rahatsızlıklarının varlığı, çocukluk travmaları gibi faktörler problemlerin tanımlanmasını zorlaştırabilir.

İnsan ticareti mağdurlarına ilişkin değerlendirmede, ihtiyaçlar veya problemler kadar **risk değerlendirmesi** ayrıca önem taşır. Risk, potansiyel tehlikenin ve sonuçlarının gerçekleşmesi ihtimalidir. İnsan ticaretinde yapılan risk değerlendirmesi; tehlikenin ne olduğuna; azaltılması, ortadan kaldırılması ve mağdurun korunması için ne tür önlemler alınması gerektiğine ilişkin bir karar verme sürecini içerir. İnsan ticaretinde risk, mağdur ve çevresindekilerin güvenliğinin sağlanması ve korunmasına; yürütülen soruşturmanın bütünlüğüne (deliller, beyanlar vb.) ilişkin bir tehdidin varlığıdır. Risk değerlendirmesi, her vakanın biricikliği gözetilerek o vakaya özgü yapılır ve farklı şekillerde mücadele edilir. Risk değerlendirme sürecinde dört temel soru şöyledir:

- Kim ya da ne risk altındadır? (Mağdurlar, aileleri, arkadaşları, mağdurun yakın çevresi, tanıklar, mağdurla birlikte çalışan profesyoneller, soruşturmanın bütünlüğü vb.),
- Riskler neleri içermektedir? (Hangi risklerle karşı karşıya olunduğu)
- Riskin düzeyi nedir? (Riskin şiddeti ve gerçekleşme olasılığı)
- Bu riske karşı nasıl bir eylem içine girilmelidir? Ne yapılmalıdır?

Risklerle ilgili alınacak her bilgi önemsenmelidir. İnsan ticaretinin her aşamasında farklı riskler ortaya çıkabilir. Bu nedenle risk değerlendirmesi, devam eden bir süreci içermektedir. Riski tanımlama ya da riskle çalışmada yapılacak hatanın bazı sonuçları şöyle yazılabilir:

- Mağdurun (ya da ilgili olduğu kişilerin) tehdit edilmesi, saldırıya maruz kalması veya ölmesi
- Fiziksel ve ruhsal rahatsızlıklar
- Sömürü ya da sömürünün devam etmesi
- Yanlış kişilerin tutuklanması, gerçek suçluların kaçması
- İnsan ticareti ile mücadelede kolluk gücünün çalışmalarını sekteye uğratma,
- İlgili delillere zarar vermedir.

Planlama aşamasında problemlere odaklanılır, öncelik sırasına konur, her problem için müdahale düzeyleri belirlenir. Problemler ihtiyaçlara dönüştürülür, ihtiyaçlar doğrultusunda amaçlar, bu amaçlara ulaşma yolu belirlenir. Müracaatçı sistemi ile bu amaçlara ulaşma ve her iki tarafın sorumlulukları konusunda sözlü ya da yazılı anlaşma yapılır. Planlama ve dolayısıyla anlaşmada kimin, neyi, ne zaman ve nasıl yapacağı açıkça belirlenmiş olmalıdır. Bu içerik bir bakıma, planlı

değişmede yer alacak eylem sistemi ile ilgilidir. Sosyal hizmet müdahalesinde müracaatçının kendi kararını kendisinin vermesi (self-determinasyon) ilkesi çok önemlidir. SHU müracaatçıya yol gösterir ancak kararı müracaatçı verecektir. Ancak müracaatçının kendi kararını vermesi konusunda yetkinliği yoksa (ruh sağlığı vb. nedeni ile sağlıklı karar vermesi konusunda yaşanan sorunlar, çocuk olması vb.) bu konuda SHU karar verebilir. Ancak her şekilde müracaatçının sürece ve karara katılımı önemli ve gereklidir. Görüşü alınmalıdır.

İnsan ticareti mağdurlarının problemlerini öncelik sırasına göre belirlemede (acil ihtiyaçlar en kısa zamanda giderilmelidir) SHU, yardım sağlayan diğer örgütlerin düşüncesini de ele almalıdır. Problem çözmede kullanılacak kaynak ve olanaklar analiz edilmelidir. Burada üç ana alana bakılabilir. Bu kaynaklar, aynı zamanda güç alanlarını oluşturabilir:

- Mağdurun kendisi (Mağdurun sahip olduğu kaynaklar (kişisel özellikler, eğitimi, güçleri, sağlığı vb.)
- Yardım sağlayan kurumların/kuruluşların kaynakları
- Mağdur için önemli olan kişiler (ailesi vb.)

İnsan ticareti mağdurlarının ihtiyaçları ve sunulacak hizmetler üç grupta ele alınabilir. Bu hizmetler sunulurken, SHU insan ticareti, insan davranışı ve psikolojisi, travma, kriz durumu, istismarın bireyler üzerindeki etkileri vb. bilgilerini; görüşme, örgütleme, koordinasyon, vaka yönetimi vb.'ye ilişkin becerilerini kullanır. Mesleki değerler ve farklılık mesleki uygulamasının diğer önemli parçalarını oluşturmaktadır.

Tablo 2: İnsan Ticareti Mağdurlarının İhtiyaçları

Acil	• Güvenlik • Temel İhtiyaçlar (yiyecek, içecek, giyim vb.) • Acil tıbbi ve psikolojik ihtiyaçlar • Güvenli barınma • Hukuki yardım
Orta dönemli	• Psikolojik desteği de içeren sağlık bakımı • Kişisel belgelerine (pasaport vb.) ulaşmaları için hukuki yardım • Süreçte ortaya çıkabilecek ihtiyaçlara dönük hukuki yardım • Normal hayatına tekrar dönmesi için (bütünleşme) destekleme
Uzun dönemli	• Tıbbi ve hukuki yardımın sürdürülmesi • Finansal destek • Eğitim desteği • Meslek edindirme ve beceri geliştirmeye dönük eğitim • Aileyi destekleme

Uygulama aşamasında belirlenen amaçlar doğrultusunda plan hayata geçirilir. Bu evrede SHU'nun bilgi ve becerileri özellikle önemlidir. Değerlendirme devam ettiği için her yeni bilgi ya da durum değişikliği planın tekrar gözden geçirilmesini ve düzenlenmesini gerektirir.

İnsan ticareti mağdurlarıyla yapılan uygulamalarda, her zaman yeni bir bilgi, risk, ihtiyaç vb. ile karşılaşılabilir. Bu durum değerlendirmenin sürekliliğinin önemini ortaya koyduğu gibi, planlama ve uygulamadaki değişiklikleri ortaya çıkarır.

Sondeğerlendirme aşamasında, yapılan uygulama belirlenen amaçlar doğrultusunda gözden geçirilir, amaçlara ulaşılma durumu değerlendirilir. Bu konuda sorun var ise tekrar değerlendirme aşamasında dönülerek eldeki veriler gözden geçirilir; yeni veri toplanabilir. Her yeni bilgi yeni bir değerlendirme yapmayı gerekli kılar. Bu değerlendirmede çeşitli değerlendirme teknikleri kullanılır. Bunlardan bazıları bilimsel araştırma desenleri, amaca dönük ölçmeyi kolaylaştıracak çeşitli soru kağıtları, projektif testler, ölçekler, genogram, ekomap vb. olarak ifade dilebilir.

Amaçlara ulaşıldığı düşünülüyorsa, **sonlandırma aşamasına** geçilerek mesleki ilişki sonlandırılır. Sonlandırma çeşitli nedenlerle de mümkün olabilir (Müracaatçının başka bir yere taşınması, hizmet almayı istememesi vb.). Başka bir profesyonel ya da kuruma havale etme konusu gözden geçirilir. Mesleki çalışmada amaçlara ulaşılamadığı düşünülüyorsa, tekrar değerlendirme aşamasına dönülür; amaçlar gözden geçirilir; nedenler üzerinde tartışılır; planda düzenleme yapılır ve uygulanır. Genelci sosyal hizmet uygulamasının temel amacı, müracaatçı sistemlerinin, mesleki ilişki sona erdikten sonra da sorunlarını çözebilmeleri konusunda bilgi ve becerilerinin geliştirmeleridir. Bir başka deyişle, problem çözme sürecini öğrenmiş olmalarıdır.

İzleme aşamasında müracaatçı bir süre (genellikle altı aydır) izlenir, yeni bir ihtiyaç ya da sorun gündeme gelmediği zaman dosya kapatılır; herhangi bir ihtiyaç ortaya çıkarsa değerlendirme aşamasından başlayarak yeniden aşama aşama ilerlenir.

Vaka Yönetimi

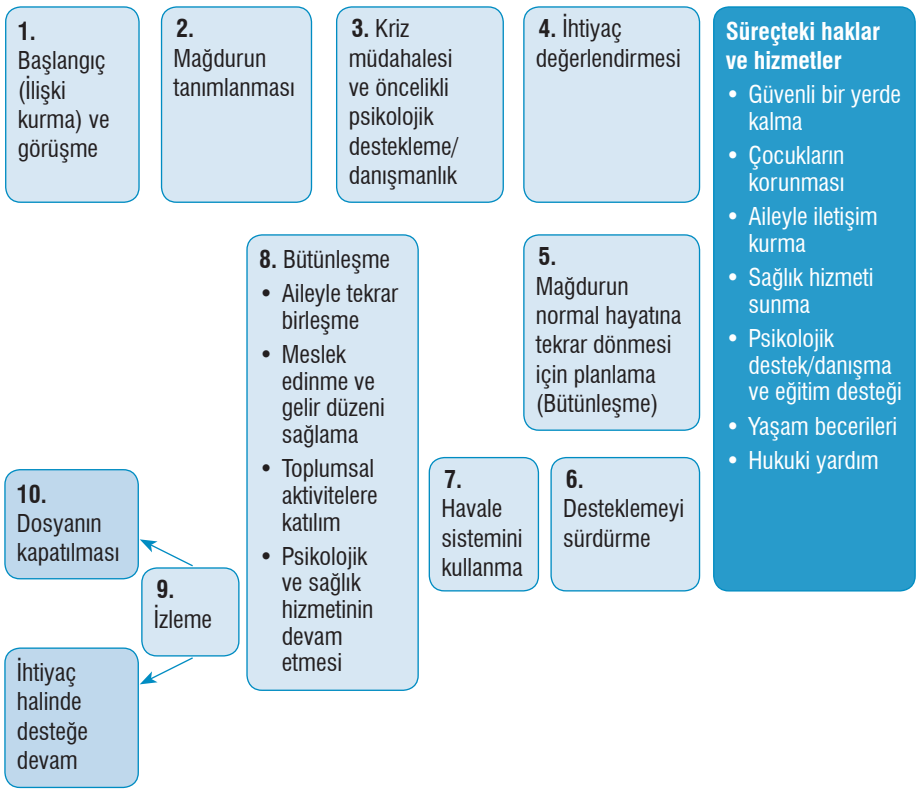
İnsan ticaretine yönelik sosyal hizmet uygulamasının bir başka yönünü vaka yönetimi oluşturmaktadır. Benzer bir süreci içeren vaka yönetimi, insan ticareti uygulamalarında ağırlık taşımaktadır. Bu bölümün konusunu oluşturmamakla birlikte aşağıda vaka yönetimine ilişkin kısa bir bilgi sunulmuştur.

Vaka yönetimi, müracaatçının ihtiyaçlarını karşılamayı sağlayacak hizmet sunmak için ihtiyaç değerlendirmesi, planlama, kaynakların harekete geçirilmesi ve desteklemeyi içeren bir süreçtir. Vaka yönetimi,

- İnsan hakları temelinde mağdur merkezli yaklaşımları sunması,
- Farklı ihtiyaçları karşılamak için destek ve hizmetlerin koordinasyonunu sağlaması bakımından önemli bir süreçtir.

Vaka yönetimi, mağdurlarla görüşme ve değerlendirmeyi, öncelikleri belirlemeyi ve karar vermeyi, danışmanlığı, kriz müdahalesini ve devam eden süreçte desteği içermektedir. Aşağıdaki şema bu süreci kısaca özetlemektedir:

Şema 1: Vaka Yönetiminin Aşamaları

GENELCİ SOSYAL HİZMET UYGULAMASI ÇERÇEVESİNDE BİR VAKA ÖRNEĞİ: LORA VAKASI[27]

Bu bölümde Romanya'dan Türkiye'ye çalışmak amacıyla gelen ve insan ticareti mağduru olan Lora ile genelci sosyal hizmet uygulaması çerçevesinde yapılmış olan sosyal hizmet uygulaması tartışılmaktadır. Vaka, planlı değişme sürecinin yedi aşamasını içeren biçimde sunulmuştur. Tartışmada planlı değişme sürecinin her aşamasında SHU'dan beklenen roller verilmiş; dikkat edilmesi beklenen konular üzerinde durulmuştur. Her aşamaya ilişkin kısa tartışmadan sonra, bu aşamalarda Lora ile nasıl bir sosyal hizmet uygulaması yapıldığı ve sonuçları hakkında bilgiler sunulmuştur. Lora'nın kısa öyküsü aşağıda verilmiştir. Bu nedenle vaka tartışması sırasında bazı bilgilere yer verilmemiştir.

LORA'NIN ÖYKÜSÜ

Lora, 18 yaşında, Rumen, voleybolla ilgilenmiş bir kız çocuğudur. Kendisinden küçük ve kendisinden büyük iki erkek kardeşi vardır. 14 yaşındayken anne ve babası ayrılmış, Lora babasıyla, diğer iki erkek kardeşi ise annesiyle kalmıştır. Lora'nın büyük erkek kardeşi son iki yıldır X yerleşim yerinde yaşamaktadır. Lora 6-7 ay gibi kısa bir süre X yerleşim yerinde ağabeyinin yanında kalmış ve oradayken modellik yapmıştır. Lora'nın babası beş yıl önce bankada çalışırken bir yolsuzluk soruşturmasına karışmış ve işten ayrılmıştır. İşten ayrıldıktan sonra önemli ekonomik sorunlar yaşamışlardır. Baba, boşandıktan sonra çocuklu başka bir kadınla birlikte yaşamaya başlamıştır.

Türkiye'ye Geliş: Lora'nın Angaje Edilmesi

Ekonomik zorluk yaşadıkları dönemde çalışmak için iş aradığı sırada, Lora okuldan sınıf arkadaşının annesi BB (Romanya'da o sırada tatildeymiş) ile tanışmıştır. BB Lora'ya Türkiye'de yaşadığını, bir Türk ile evli olduğunu, Türkiye'de küçük bir marketleri olduğunu, markette çalışacak birine ihtiyaçları olduğunu, Türkiye'ye gelip markette çalışmak isterse yardımcı olabileceğini, bunun karşılığında iyi bir ücret ödeyeceğini söylemiştir. Lora, BB'nin söylediklerini düşününce bunun iyi bir fikir olabileceğine karar vererek babasına durumu anlatmıştır. Sınıf arkadaşının annesi olması nedeniyle güvenebileceğini düşünerek Türkiye'de çalışmaya

27 Bu bölüm, gerçek bir öyküyü ve yapılan bir sosyal hizmet uygulamasını yansıtmaktadır. Vakaya konu olan kişilerin gizliliğinin korunması amacıyla isimler değiştirilmiştir.

karar vermiş, 8 Ağustos 2012 tarihinde, BB ile birlikte Türkiye'ye Alanya'ya gelmişlerdir. Alanya'ya geldiklerinde, Lora'yı çevresine **"yeğeni"** olarak tanıştırmıştır.

Tacirler

Tacirler dört kişidir. Bunlardan ikisi BB ve CC evlidir. DD ve FF bekâr ve erkektir. Mağdurların müşteriye götürülüp getirilmesi, müşteriden ücretin alınması gibi işleri yapmaktadırlar. DD ve FF 4 yıldır BB ve CC'nin yanında çalışmaktadır. BB, Rumen bir kadındır. Birinci evliliğini Romanya'da yapmış olan BB'nin bu evliliğinden 16 ve 17 yaşlarında iki oğlu bulunmaktadır. Birinci eşinden ayrıldıktan sonra iki çocuğunu soy bağı olan anne ve babasına bırakarak yaklaşık 7 yıl önce çalışmak üzere Türkiye'ye gelmiştir. Türkiye'ye geldiğinde CC'nin yanında fuhuş yaparak para kazanmaya başlamış, daha sonra CC ile evlenmiştir. Bu evliliğinden 3 yaşında bir kızı vardır. Evlendikten sonra BB ve CC birlikte başka kadınları fuhuş sektöründe çalıştırıp para kazanmaya başlamışlar ve kendi müşteri sistemlerini kurmuşlardır. Yanlarında çalıştırdıkları kadınlar daha çok Rumen'dir. Kadınları BB bulmaktadır. CC bir Türk'tür ve yıllardır fuhuş sektörünün içerisindedir. BB ve CC'nin aynı anda kullandığı iki evleri bulunmaktadır.

Sömürü Süreci:

Lora sömürülmeye zorlandığı ilk süreci şöyle anlatmaktadır:

"Türkiye'ye geldiğimizde bir hafta süreyle hiç dışarıya çıkarılmadım. Bu bir hafta boyunca BB evde benimle birlikte kaldı. Bir haftanın sonunda markette çalışmaya başlamak istediğimi söyledim. BB, bana "bizim marketimiz yok, sen erkeklerle birlikte olacaksın (seks yapacaksın) ve para kazanacaksın" dedi. Ben buna karşı çıktım. Ne yapacağımı şaşırdım. Hiç böyle bir şey düşünmemiştim. Bu aklıma bile gelmezdi, Alanya'ya markette çalışmaya gelmiştim. Ancak BB ve eşi CC bana, "sen bizim dediklerimizi, bu işi yapmazsan Romanya'daki ailene "senin Türkiye'de fuhuş yaptığını söyleriz" diye tehdit ettiler. Bu arada bana fiziksel şiddet uyguladılar ve aynı gün beni bir müşteriye gönderdiler. Yaklaşık iki ay sonra Romanya'dan Silva geldi. İki hafta kadar sonra Silva'yı da benim gibi zorla erkeklerle birlikte olması için zorla müşteriye gönderdiler".

NOT

Silva da Lora gibi aynı şekilde Romanya'dan Türkiye'ye gelen bir başka insan ticareti mağdurudur. Lora ve Silva kısa sürede yakınlaşmış ve birbirlerine bu süreçte önemli bir destek sağlamışlardır. Lora anlatımlarını Silva'yı içerecek şekilde yapmış, "biz"li cümlelerle kendini ifade etmiştir. Süreçte Lora ve Silva sürekli birlikte oldukları için, aşağıdaki anlatımda ve sunumda zaman zaman her ikisinden bahsedilerek tartışma yürütülmüştür.

Lora sömürü sürecini şöyle aktarmaktadır:

"Biz Romanya'dayken birbirimizi tanımıyorduk. Ancak Alanya'da yaşadığımız kötü olaylardan sonra yakın iki arkadaş olduk. BB, pasaportlarımızın aslını aldı, bize fotokopisini verdi. Pasaportumuz hep BB'nin çantasındaydı. Bunu biliyorduk ancak bir şey yapamıyorduk.

BB, müşterilerin memnun olması için, bizi daha iyi pazarlayabilmek için bize müşterilerin beğeneceği kıyafetler aldı, saçlarımızı boyattı.

BB bizim kılık kıyafetimizle, saçımızla ilgilenirken, CC de müşteri buluyor, bulunan müşterilere bizi genellikle DD götürüp getiriyordu. Aynı anda iki ayrı yere gitmemiz gerektiğinde ise birimizi FF götürüyordu. DD ya da FF bizi müşteriye teslim ediyor sonra yine müşteriden alıp eve getiriyorlardı. Müşteriler bazen kendi arabasında bizimle birlikte oluyorlardı. Bazen de kendi evlerine götürüyorlardı. Çoğu zaman da otellere, pansiyonlara götürüyorlardı. Bazen de DD bizi müşterilerin istediği otel ya da pansiyona götürüyordu. Bir günde ortalama 4-5 kez; bir/iki/üç saat ya da bir gecelik olarak müşteriye gönderiliyorduk. Ancak müşteriler her defasında birden çok kez cinsel ilişki istediği için bir günde ortalama 10–15 kez birlikte olmak zorunda kalıyorduk. Müşteriye gönderildiğimizde saatliğine 150TL, iki saatliğine 250TL, üç saatliğine 300TL, gecelik gönderildiğimizde ise 400-500TL bazen de daha fazla ücret alıyorlardı. Paraları müşteriden çoğu zaman DD, bazen FF alıp BB'ye veriyordu.

Müşterilere çoğu zaman tek başımıza gönderiliyorduk ancak bazen birden fazla erkekle aynı anda beraber olmak üzere birimiz, bazen de bir erkeğin birden fazla kadınla birlikte olması için birlikte gönderiliyorduk. Müşterilerin istediği şeyleri yapmadığımızda ve bizi BB'ye şikâyet ettiklerinde, müşteriyi memnun etmediğimiz her defasında BB bizi dövüyordu. Menstruasyon (regl) olduğumuz zamanlarda bile, müşterilere bunu belli etmemek için, iki adet ıslak mendili katlayıp rulo yaparak vajinamıza yerleştiriyor, erkeklerle birlikte olmaya zorlanıyorduk. Hem erkekler kondom kullanmadıklarından, hem gebe kalmamamız/ hastalanmamamız için ayda bir kez bize iğne yapıyorlardı. Müşteriler daha çok ince zayıf kızları tercih ediyor diye bir günde sadece bir öğün yemek veriyorlardı. Çoğu zaman aç bırakılıyorduk. Birimiz 7 kilo, diğerimiz 25 kilo verdik.

Biz köle gibi kullanılıyorduk ancak hiç para verilmedi. BB her ay ailemize sadece 100 dolar para gönderiyordu. Ailemiz de Alanya'da çalıştığımızı (onlara gönderilen para az olduğu için) temiz para kazandığımızı düşünerek memnun oluyorlardı.

Kaynak ülkelerin büyük çoğunluğunda, çalışmak üzere başka bir ülkeye giden ve yüksek kazancı olan kişiler "seks işçisi" olarak algılanıyor.

Bu şekilde aralık ayının ortasına kadar çalıştırıldık. BB'nin Romanya'daki oğlunun doğum günü vardı. BB bizi yanına alarak Romanya'ya götürdü. Gitmeden önce ailelerimize Türkiye'de her şeyin normal olduğunu ve düzgün işlerde çalıştığımızı söylememizi istedi. Aksi halde gerçekleri anlatacağını ve ailemize zarar vereceklerini söyledi. BB, yolculuğumuz sırasında vermiş olduğu pasaportlarımızı, Romanya'ya gittiğimizde geri aldı. Romanya'da da BB'nin evinde kaldık ve ailelerimize hiçbir şey söyleyemedik. Çünkü BB'nin Romanya'da ailemize zarar verebilecek kadar çok akrabası ve tanıdıkları vardı. Ailelerimiz de düzgün işler yaptığımızı zannederek bizim BB'nin evinde kalmamıza karşı çıkmadılar. 09 Ocak 2013 tarihinde üçümüz tekrar Alanya'ya geldik. Geldikten sonra BB bize daha çok şiddet uygulamaya ve bizi daha kötü biçimde çalıştırmaya başladı.

Biz kaçmaya karar verdik, müşterilerin verdiği bahşişleri sakladık ve 800TL biriktirdik. 18 Ocak 2013 akşamı SS isminde bir müşteriden yardım istedik. Müşteri de 19 Ocak 2013 sabahı 07.30 için X otobüs firmasından bilet ayarladı ve biz sabaha karşı BB'nin çantasından pasaportlarımızı gizlice aldık. Otobüse bindik, İstanbul'a gittik. İstanbul'da otogarda otobüsten indiğimiz sırada BB'nin beş adamı (biri DD idi ve ikisi polis kıyafetliydi) bizi alarak önce bir otele götürdü. Otelde BB de vardı. Sonra İstanbul'a getirdikleri arabaya binerek birlikte Alanya'ya döndük.

Birkaç gün sonra bulduğumuz ilk fırsatta 155 polisi aradık, yardım istedik, eve iki polis geldi. BB birimiz için gelinim, diğerimiz için yeğenim dedi. Polisler yeterince ilgili olmadı ve gittiler. BB ikimizi de dövdü, ölümle tehdit etti ve birkaç gün içerisinde başka bir eve taşındık.

112 acil yardım hattı, pilot bir uygulama ile Antalya, Burdur ve Isparta illerini kapsayan 155 polis ve 156 Jandarma hattı ile ortak çalışmaktadır.

Lora ilk fırsatta Romanya'daki babasını aramış, durumu anlatmıştır. Babası da kısa süre sonra Lora'yı arayarak 112 acil yardım hattını aramasını söylemiştir.

"İlk fırsatta 112 acil yardım hattını arayarak durumumuzu ayrıntılı anlattık, bu defa polisler bulunduğumuz eve gelerek 19 Şubat 2013 tarihinde bizleri kurtardılar".

Mağdurların Görüşleri

"Başta BB olmak üzere, CC bizim maddi durumumuzun yetersizliğinden ve düzgün bir aile yapımızın olmamasından yararlanarak bizi ve ailemizi kandırdı. Türkiye'ye geldikten sonra baskı, korku ve şiddet uygulayarak erkeklere fuhuş yaptırmak üzere bizi pazarladılar. Ailemizi kandırmaya devam ettiler. Yaşımızın küçük olması, bu ülkenin dilini ve kurallarını bilmiyor olmamız, BB ve kocasının her yerde adamlarının olması, sürekli baskı altında tutulmamız, hiç yalnız bırakılmamamız nedeniyle daha önce hiçbir şeye cesaret edemedik".

Tacirlerin Mevcut Durumu

Lora ve Silva'nın polise verdikleri ilk ifadenin ardından, mahkeme BB'yi 3 yaşında çocuğunun olması ve çocuğa bakacak kimsesinin olmaması nedeniyle, denetimli olarak, tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakmıştır. CC ve DD tutuklanmış, FF ilk operasyon sırasında yakalanmadığı için firari durumdadır.

Sonraki Süreç

Lora ve Silva 15 gün süreyle Antalya'da İstasyon Tipi Sığınmaevinde kalmıştır. Lora ve Silva tacirlerden şikâyetçi oldukları için, tacirler insan ticareti suçundan yargılanmaya başlamıştır. Suçlu bulunurlarsa her bir tacir, her iki mağdur için ayrı ayrı olmak üzere; en az 8, en fazla 12 yıl hapis cezası alacaklardır. Bu nedenle BB ifadelerini değiştirmeleri için, Lora ve Silva'ya baskı yapmak istemiş, onlara ulaşmak için büyük çaba göstermiştir. Lora ve Silva'yı her yerde aramış, Antalya'da X semtindeki bir sığınmaevinde olduğunu öğrenmiş, ancak adresi öğrenememiştir. Silva'nın cep telefonuna 3 mesaj göndermiş, 46 çağrı bırakmıştır. Ayrıca mağdurların ailelerini arayarak Lora ve Silva'nın ifadelerini değiştirmelerini istemiştir. Aksi durumda onları Türkiye'deyken bulup öldüreceğini söylemiştir. BB'nin Romanya'daki akrabaları mağdurların Romanya'daki ailelerine, evlerine giderek tehdit etmiştir. Lora ve Silva her gün aradıkları ailelerinden bu bilgileri edinmiştir.

Romanya Büyükelçiliği aranarak gerekli bilgi alışverişinde bulunulmuş, Türkiye'den uçağa bininceye kadar kendilerine Türk polisi eşlik etmiştir. Romanya'daki havaalanında da Rumen Polisi karşılamış, Lora ve Silva ailelerine teslim edilmiştir. Lora ve Silva Romanya'da da tekrar suç duyurusunda bulunmuştur.

Lora ve Silva Sığınmaevindeyken Gözlemler:

- Tüm seslerden (kapı, zil, telefon vb.) korkup irkiliyor, hatta sık sık ağlıyorlardı.
- Genellikle uyumuyorlardı. İlk gece sabaha karşı sığınmaevi görevlisinin kendileriyle uyumasını istemiş, her ikisi de görevliye sarılarak uykuya geçebilmişlerdi. Diğer günlerde de yatakları birleştirerek sığınmaevi görevlisine sarılarak uyuyabilmişlerdi.
- Tüm görevlilere onlar için güvenin karşılığı olan "anne" ya da "baba" olarak hitap etmişlerdir.
- Her ikisi de erkeklerle birlikte oldukları için kirlendiklerini düşünerek, başlarını kapatmışlar ve günah çıkartmak için din görevlisi istemişlerdi.
- Aylar sonra kendilerine verilen üç öğün yemeği mucize gibi değerlendirmiş, ancak iki öğünden fazla yiyememişlerdi.

PLANLI DEĞİŞİM SÜRECİNİN AŞAMALARI (LORA VAKASI)

Bu bölümde, genelci sosyal hizmet uygulaması çerçevesinde, planlı değişme sürecinin 7 aşaması Lora Vakası temelinde tartışılmıştır. Uygulama sürecinin daha kolay anlatılabilmesi için, bazı planlı değişme sürecinin bazı aşamaları birlikte verilmiştir.

BAŞLANGIÇ AŞAMASI
Başlangıç aşaması SHU-mağdur ilişkisinin kurulduğu aşamadır. SHU aşağıda verilen sorulara yanıt arar ve mesleki bilgi, beceri ve değerlerini hayata geçirir:

- Mağdur ile ilk karşılaşma söz konusudur. Mağdurun anksiyetesini gidermek, rahatlatmak gerekir.
- Mağdurun problemlerinin/ihtiyaçlarının/risklerinin neler olduğu gözden geçirilir.
- SHU'nun görüşme becerileri, sözsüz ve sözlü iletişim becerilerini göstermesi önemlidir.
- Bu aşamanın ve diğer aşamalarının en temel konusunu oluşturan ve uygulamanın başarısında belirleyici olan, SHU'nun-mağdur ile geliştireceği samimi, sıcak ve empatik ilişki çok önemlidir.
- Örgütün (kamu kurumu/kuruluşu, sivil toplum örgütü vb.) mağdurun ihtiyacını karşılayıp karşılayamayacağı, nasıl karşılayacağı gözden geçirilir.
- Mağdura hizmet sunumu süreci hakkında bilgi verilir.

- Mağdur tarafında ihtiyaçların nasıl algılandığı, sorunların nasıl görüldüğü üzerine eğilinir.
- Müracaatçının içinde bulunduğu ve ilişkide olduğu diğer sistemlerle ilgili bilgi edinilir.
- Mağdur, yardım sürecine oryante edilir, katılımı sağlanır, motive edilir.

LORA VAKASI	
BAŞLANGIÇ AŞAMASI	• Lora ile nerede ve nasıl (telefon, geri gönderme merkezi, ihbar vb.) tanışılmıştır? • Bu aşamada SHU'nun kullandığı beceriler nelerdir? • İnsan ticareti olgusunu ve mülakat tekniklerini bilerek görüşmeye başlamanın önemi • Lora içinde bulunduğu durumu, koşulları, ihtiyaçlarını, risklerini nasıl değerlendirmektedir?

Lora ile Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Geri Gönderme Merkezi'nde bu merkezde görevli Polis memurunun telefonla bilgi vermesinin ardından, aynı gün Merkezde tanışılmıştır. Lora ile ilk temas, yani sosyal hizmet uygulamasının başlangıcı, mağdur tespit mülakatı olarak adlandırılan, karşılaşılan kişinin insan ticareti mağduru olup olmadığını tanımlamayı içeren mülakatı ile gerçekleşmiştir. Görüşme amacı, Lora'nın insan ticareti mağduru olup olmadığı yönünde karara varılmasıdır. İngilizce ve biraz Türkçe bildiği için kendisiyle bu iki dil aracılığıyla iletişim kurulmuştur.

Lora ile karşılaşıldığında, çok zayıf, güçsüz, yorgun olduğu gözlenmiştir. Garip ve renkli kıyafeti, bütünlüğü olmayan abartılı makyajı, kendisine ait olmayan renkli uzun ekleme saçları dikkat çekicidir[28]. Kendisiyle konuşulmaya çalışıldığında korktuğu, etrafı tedirgin olarak izlediği, Silva ile yan yana ve sandalyenin ucuna hemen çıkacak gibi oturduğu gözlenmiştir.

Mağdur tespit mülakatı, karşılaşılan kişinin insan ticareti mağduru olup olmadığını tanımlamayı amaçlayan görüşmedir. Mağdurun, mülakata hazır olmadığı düşünülüyorsa ertelenebilmektedir. Bu görüşme, bazen tam gün sürebilmektedir...

Lora ile görüşmede kendisine bulunduğu yer ve süreçle ilgili bilgi verilmiştir. Görüşmede Lora'nın Silva ile sürekli sözsüz iletişim de olduğu (göz göze geldikleri, birbirlerine dokundukları vb.), güvensizlik ve korku

28 Tacirler genellikle mağdurun giydiği günlük giysileri almakta, müşteriler için farklı ve renkli kıyafetler giymelerini tercih etmektedirler. Bu nedenle mağdurlara gösterişli kıyafetler giydirilmektedir. Bu durum, onlarla ilk karşılaşmayı yaşayan kolluk güçlerinin, mağdurları seks işçileri ile aynı konumda değerlendirmelerinde etkili olmaktadır.

içerisinde bazen sesli, çoğu zaman sessiz biçimde birlikte ağladıkları görülmüştür. Lora'nın yaşadıklarından duygusal ve fiziksel olarak önemli ölçüde örselendiği gözlenmiştir. Ailesi ve çevresi tarafından nasıl karşılanacağına ilişkin endişe ve korkularının yanında öldürülme, bir başka korkusunu oluşturmaktadır.

Endişe ve tedirginliklerini azaltmak ve iletişim kurabilmek için, kendisi ve ailesi ile ilgili olumlu duygu yaratacak içerikte konuşmalar yapılmıştır. Sakinleştiği ve görüşmeyi sürdürebileceği düşünülen Lora'dan, mağduriyetle ilgili yaşadıklarını başından itibaren anlatması istenmiştir.

İnsan ticareti mağdurlarıyla ilk karşılaşma jandarma, polis merkezi, savcılık birimlerinde gerçekleşebileceği gibi; mağdurla ilk karşılaşma ya da mağduru fark etme herhangi bir sosyal hizmet uygulaması sırasında da gerçekleşebilir.

Lora ilk haftaya ilişkin çok ağır şeyler yaşadığını ifade etmiştir. Başına gelenlerden dolayı şok yaşadığını, sürekli kustuğunu, sanki kendisini değil de bir başkasının hayatını yaşıyor gibi hissettiğini, doğrunun ve yanlışın ne olduğunu karıştırdığını belirtmiştir. Yaşadıklarının ailesi ve yakın çevresi tarafından öğrenilmesinin kendisi için katlanılmaz bir durum olacağını düşündüğünü ifade etmiştir. İlerleyen günlerde kendisine gelmeye başladığını, tacirlerle bu şekilde çalışmaya devam ederse sürekli duygusal ve fiziksel şiddet gördüğü için müşteriler ya da tacirler tarafından öldürüleceğini düşünmüştür. Bu nedenle ölümü göze alarak Silva ile son bir ay içerisinde kurtulmanın yollarını aradıklarını, müşteriyi daha çok memnun ederek aldıkları bahşişleri biriktirdiklerini, kaçarak İstanbul'a gittiklerini anlatmıştır. İstanbul'da yakalanmaları Lora'yı umutsuzluğa düşürmüş, yaşam şanslarının olmadığını hissetmiştir. Ailesinin tepkisinden korkan Lora durumunu babasıyla konuşmaya karar verip anlattığında, babasının olumlu tutumu onu rahatlatmış; kendisini iyi hissetmiştir. BB'nin cezaevinde olmaması nedeniyle kimseye güvenmediğini, hatta BB'nin kamu görevlileriyle işbirliği içerisinde olduğunu düşündüğünü; bu nedenle bir an evvel ülkesine gitmek istediğini söylemiştir.

Lora ile yapılan görüşmede insan ticareti mağduru olduğu düşünülmüştür. Fiziksel görüntüsü, beden duruşu, ruhsal durumu, görüşmedeki sözlü ve sözsüz ifadeleri, geliş öyküsü ve yaşadıkları vb. bu kanıya varılmasında önemli verileri oluşturmuştur. Yaşadıklarından sonra kendisinin de ifade ettiği gibi kimseye güvenmemesi nedeniyle mağduriyet hikâyesinde bir bütünlük olmadığı, eksik kaldığı düşünülen yerlerle ilgili sorular yöneltildiğinde tedirgin olduğu gözlenmiştir. Güven ortamı yaratmak, güvenliğini sağlamak, resmi bir kurum, kalabalık bir ortam yerine rahat bir ortamda kendini ifade etmesini kolaylaştırmak, psiko-sosyal desteği başlatabilmek amacıyla Antalya Aile Danışmanları Derneği İstasyon Tipi Sığınmaevi'ne götürülmesi planlanmıştır.

Plan, Lora ve Silva'ya aktarıldığında her ikisi de tekrar tacirin evine götürülecekleri korkusuyla kontrolsüz bir biçimde yüksek sesle ağlamışlardır. Kendilerine tekrar açıklama yapılmış, sakinleşmeleri sağlanmış, kabul etmelerinin ardından Geri Gönderme Merkezi'ndeki özel eşyalarını alarak sığınmaevine geçilmiştir. Geri Gönderme Merkezi'nde iade edilen cep telefonunu teslim alan Lora, telefonunu açmış ve hemen ardından BB'nin tehdit mesajları ve telefon çağrıları gelmeye başlamıştır. Bu durum Lora ve Silva'nın korkarak tekrar ağlamalarına, endişelerinin artmasına neden olmuştur.

NOT

Daha önce Emniyet Genel Müdürlüğü'nün bünyesinde olan ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kurulmasıyla birlikte işleyişi yeniden düzenlenen geri gönderme merkezleri, idari gözetim altına alınan yabancıların barındırılmaları ve kontrol altında tutulmaları amacıyla kurulan, doğrudan işletilen veya kamu kurum ve kuruluşlarıyla, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yapılarak işlettirilen merkezleri ifade eder.

Bir kişinin insan ticareti mağduru olup olmadığı ile ilgili **görüşme ve mağdura yönelik hizmetlerin planlanması** geri gönderme merkezlerinde yapılmaktadır.

Bir kişinin insan ticareti mağduru olup olmadığı ile ilgili değerlendirme, geri gönderme merkezine getirilen kişiye ait belgeler incelenerek yapılmaktadır. Kişiye ait belgede doğrudan insan ticareti mağduru olduğu yönünde işlem yapılmış olabilir. Bunun dışında fuhuş, vize süresini ihlal, izinsiz çalışma, şiddet mağduru olma vb. durumlar, o kişinin insan ticareti mağduru olduğunu düşündürtebilir.

Örselenmiş, umutsuz, ruhsal ve fiziksel sağlığı ile ilgili sorunları olan, en önemlisi de güven sorunu yaşayan bireylerin sığınmaevi ihtiyacının, kendini güvende hissetmesi, rahatlıkla ifade etmesi bakımından ne kadar önemli olduğu açıktır. Bu açıdan sığınmaevlerinin sayısının artırılması, gerekli kaynaklarla desteklenmesinin gereğini vurgulamak gerekir. İnsan hakları ihlali mağdurları olan insan ticareti mağdurlarının temel ihtiyaçlarını karşılayabileceği, güvenli bir ortamda kalmaları ve desteklenmeleri en doğal haklarıdır. Bu ortam mağdurların yaşadığı olayların etkisinden kurtularak normal yaşama geçiş süreçlerini kolaylaştıracaktır. Mağdurların mülakat yapabilmeleri ve dinlenmeleri için kendilerine verilen 30 gün süreyi bu sığınmaevlerinde kullanmalarına ilişkin düzenlemeler hızla hayata geçirilmelidir.

DEĞERLENDİRME AŞAMASI

Değerlendirme aşaması, mağdurun ihtiyaçları, durumu ve riskleri hakkında bilgi edinme, bilgileri analiz etme ve yorumlama sürecini içerir. İnsan ticareti mağdurları ile çalışmada tıbbi, psikolojik, sosyal ve ekonomik ihtiyaçları kadar, riskleri değerlendirmek de önemlidir. Bu riskler mağdurla ilgili olduğu kadar ilişkide olduğu kişilerle ilgili de olabilir. Bu aşamada SHU, aşağıda verilen noktalara dikkat etmelidir.

İnsan ticareti mağdurunun ihtiyaçları/problemleri somutlaştırılır.

- Olası risklerin neler olduğu, kimlerle, nelerle ilgili olduğu belirlenmeye çalışılır.

- Mağdur ve çevresi hakkında bilgi toplanır.
- Çeşitli bilgi toplama araçları kullanılır (Bilgi toplama; görüşmeler, çeşitli testler, ev ve çevre ziyaretleri vb. ile mümkün olabilir).
- Mağdurun çevresiyle etkileşimine odaklanılır (Ailesi, arkadaşları, tanıdığı kişiler vb.)
- Mağdurun her düzeyde (mikro-mezo-makro) durumu, ihtiyaçları, güçleri, koşulları, riskleri belirlenmeye çalışılır.

LORA VAKASI	
DEĞERLENDİRME AŞAMASI (Mikro-Mezo-Makro Düzeyde)	• Mağdurumuz (sorundan diğer etkilenenler de dahil olmak üzere) kimdir? • Lora, SHU ile karşılaşıncaya kadar neler yaşamıştır? • Lora'nın ihtiyaçları/güçleri/riskleri nelerdir? • Lora ve çevresi ile ilgili SHU'nun elde ettiği bilgiler nelerdir? • Bilgiler nasıl elde edilmiştir? • Lora'nın mikro, mezo ve makro düzeyde durumu/ihtiyaçları/riskleri nasıl ele alınabilir?

Lora, öyküde de anlatıldığı gibi Romanya'dan ekonomik koşulları nedeniyle çalışmak için Türkiye'ye (Alanya) gelmiştir. Romanya'dan okul arkadaşının annesi aracılığıyla markette çalışmak üzere gelmiş, kısa sürede cinsel ilişkiye zorlanmıştır. Mağdur, insan ticareti olgusunda açıkça görülen kandırma, tehdit ve istismara maruz kalmıştır. Lora kendisi ve ailesini ölümle tehdit, fiziksel şiddet, cinsel istismar vb. baskı araçları ile sindirilmiştir. Pasaportu elinden alınmış, müşterilerle olan ilişkisi sürekli kontrol edilmiş, dışarı ile bağlantısı kesilmiştir. Tacirler dört kişidir. İkisi liderlik rolünü üstlenmiştir (BB ve CC).

LORA VAKASI	LORA
DEĞERLENDİRME AŞAMASI (MİKRO DÜZEY)	• Lora kimdir? Ne tür özellikleri (bireysel, sosyal vb.) vardır? • Lora'nın fiziksel (gebelik, cinsel yolla bulaşan hastalık, darp vb.), psiko- sosyal (intihar, hafıza kaybı, tehdit ve zarar görme vb.) riskleri nelerdir? • Ruhsal ve fiziksel sağlığı nasıldır? • Güçleri nelerdir? • Yaşadıklarını nasıl değerlendirmektedir? • Yaşadıklarının Lora üzerindeki etkisi nasıldır?

Lora ile ilgili bilgiler, kendisi ve ilgili kurum ve kuruluşlardaki profesyonellerle yapılan görüşmeler ve ilgili kurum/kuruluşların kayıtlarından (kolluk gücünde sanık ifadeleri, Lora ile yapılan görüşme raporları, sağlık raporları

vb.) yararlanılarak toplanmıştır. Öyküde verildiği için burada bazı bilgilere değinilmemiştir.

Lora'nın fiziksel ve ruhsal sağlığının yaşadıkları olaylardan dolayı derin biçimde etkilendiği görülmüştür. Yaşadıklarından dolayı sürekli kendini suçlamaktadır. Lora'nın seslerden (kapı, zil, telefon vb.) korkup irkildiği, sık sık ağladığı gözlenmiştir. Uykuya geçme konusunda güçlük yaşadığı ve çoğunlukla uyumadığı görülmüştür. Lora ve en yakın desteği arkadaşı Silva sığınmaevindeki ilk gece sabaha karşı görevlinin kendileriyle uyumasını istemiş, her ikisi de görevliye sarılarak uykuya geçebilmişlerdir. Diğer günlerde de yatakları birleştirmişler, sığınmaevi görevlisine sarılarak uyuyabilmişlerdir. Bu davranışlar, travma sonrası ortaya çıkan davranışsal göstergelerdir.

Lora'nın en temel ihtiyacının "babasıyla iletişim içerisinde, güvenli bir yerde olma ve güven duyma" olduğu söylenebilir. Bunun yanında beslenme, kıyafet de diğer önemli ihtiyaçlardandır. Uzun süre aç bırakıldığı için oldukça zayıf düşmüştür.

İnsan ticareti olgularında kız çocukları ve kadınlar cinsel sömürü açısından daha büyük bir risk altındadır.

Mağdurlarla çalışmada "güçlendirme" çok önemli bir yer tutmaktadır. Bu kadar olumsuz yaşantılar içerisinde dahi, mağdurların güçlü yönleri fark edilmelidir. Bu özellikler, mağdurların umutsuzluğunun, umuda dönüşmesi için önemli kaynakları oluşturur. Bu özellikler, mağdurla çalışmada başlangıç noktaları sağlayacaktır. Lora'nın güçlü yönlerine bakıldığında kurtulduğu için çok mutlu olduğu, yaşadığı cinsel sömürüyü babasının kabullenmiş olması nedeniyle rahatladığı, babasıyla güçlü bir ilişkisinin olduğu, yaşadığı olumsuzlukları geride bırakarak yaşamını yeniden kurmaya istekli olduğu gözlenmiştir. Romence, İngilizce ve biraz Türkçe bilmektedir.

Lora, insan tacirinin kendisini öldürmesinden ve ailesine zarar vermesinden korkmaktadır. Diğer bir korkusu evlendiğinde sağlıklı cinsel yaşam sürdüremeyeceği ve fuhuş sektöründe çalıştığı için ailesinin özelikle de toplumun kendisini damgalayıp dışlamasıdır.

BB'nin tutuklanmamış olması, Lora ve Silva'ya ulaşarak ifadelerini değiştirmeye zorlaması, Lora'nın yerini öğrenme çabası içerisinde olması; Lora ve Silva açısından olduğu kadar, sığınmaevi çalışanları açısından da önemli bir risk oluşturmuştur. Ancak, süreçte güvenlikle ilgili dikkatli ve özenli çalışma, bu riski elemine etmiştir.

LORA VAKASI	AİLESİ VE DİĞER GRUPLAR
DEĞERLENDİRME AŞAMASI (MEZO DÜZEY)	• Lora'nın ailesi ve diğer ilişkide olduğu gruplar var mıdır? İlişkisi nasıldır? • Ailesinin ve diğer ilişkide olduğu çevrelerin (arkadaş, vb.) özellikleri nelerdir? • Aile ve diğer çevrenin güçleri nelerdir? • Alile ve çevrenin ihtiyaçları/riskleri nelerdir? • Yakın çevresi (durumu öğrendiklerinde) Lora ile ilgili risk oluşturmakta mıdır?

Lora'nın anne babası ayrıdır. Babası ile daha yakın bir ilişkisi vardır. Sık görüşmeseler de ağabeyi ile ilişkisi devam etmektedir. Bu iki durum, sosyal hizmet uygulamasında birlikte çalışmak açısından Lora'nın önemli güç kaynaklarını oluşturmaktadır.

İnsan ticareti mağduru olan Türkiye'de tanıştığı arkadaşı Silva, Lora'nın en büyük desteğidir. Bu ilişki ve destek de bir başka güç kaynağıdır. İki arkadaşın birlikte planladığı kaçma girişimi, bu ilişki sayesinde başarıya ulaşmıştır.

Lora'nın kurtulmasında babanın önemli bir desteği olmuştur. Baba ve Lora'nın güçlü bir ilişkisi vardır. Ülkesine döndüğünde babasına teslim edilmiştir. Lora'nın en büyük korkusu tacirlerin ailesine zarar vermesidir. Lora ülkesine dönmeden önce BB ve onun Romanya'daki kök ailesi Lora'nın babasını, Lora'nın ifadesini değiştirmesi yönünde tehdit etmiştir. Ancak Lora ülkesine döndükten sonra da Romanya Başkonsolosluğu desteğiyle tacirlerden korunabilmiştir.

LORA VAKASI	HİZMETLER, ÖRGÜTLER, UYGULAMALAR
DEĞERLENDİRME AŞAMASI (MAKRO DÜZEY)	• Lora'nın ihtiyacına dönük hizmet ve uygulamalar nelerdir? Nitelik ve niceliği nasıldır? • Lora'nın ihtiyacına dönük yasal çerçeve nedir? • Lora ve benzeri durumda olan bireylerle ilgili toplumda neler yaşanmaktadır? • İnsan ticaretinin, yurt içi ve yurt dışı boyutu (nicelik ve nitelik) ne durumdadır? • İnsan ticaretine ilişkin ne tür önlemlere ihtiyaç vardır? • Makro düzeyde riskler nelerdir? • Kurum ve kuruluşlararası çalışmaya ilişkin mevcut durum nasıldır?

Türkiye'de insan ticareti konusunda ilgili kurumlar ve görevleri konusunda "Ulusal Yönlendirme Mekanizması-Sistemi" bulunmaktadır. İnsan ticareti mağdurlarına yönelik yasal düzenlemeler:

- Uluslararası sözleşmeler: Palermo Protokolü
- Türk Ceza Kanunu'nun 80. Maddesi ve ilgili diğer yasal düzenlemeler olarak kısaca ifade edilebilir (Ayrıntılı bilgi için "İnsan Ticaretinde Hukuksal Boyut" bölümüne bakınız).

Lora ücretsiz sağlık hizmeti alabilmiştir. İnsan ticareti konusunda uzmanlaşmış sığınmaevleri sayıca yetersiz olsa da bulunmaktadır. Türkiye'de Ankara'da Kadın Dayanışma Vakfı, İstanbul'da İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı ve Antalya ve çevresi için İstasyon Tipi Sığınmaevi olmak üzere üç tanedir. İnsan ticareti mağdurlarının TC vatandaşı olması durumunda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na (ASPB) bağlı konukevlerinden yararlanılabilmektedir. Bu veriler, ülkemiz açısından insan ticareti ile mücadelede önemli güç kaynaklarıdır.

İnsan ticaretiyle mücadele ve mağdurların korunması, bilgi birikimi ve uzmanlık gerektirmektedir. Kamu kurumlarında özellikle bu mücadelede önemli rolü olan kolluk birimi görevlilerinin, görev yerlerinin değişmesi bu uzmanlaşmayı ve mücadeleyi önemli ölçüde kesintiye uğratmaktadır[29]. İnsan tacirleri, insan ticareti sürecinin içeriği ve konuyla ilgili ulusal ve uluslar arası düzenlemeleri bildikleri için suçu gizlemede başarılı olabilmekte, görünürlüğünü engelleyebilmektedirler. Bu nedenle insan ticareti ile mücadele içeriği ve biçimi sürekli gözden geçirilmeli ve yeni stratejiler geliştirilmelidir.

Türkiye'nin insan ticareti açısından hedef ülke olması en önemli dezavantajlardan biridir. Var olan sığınmaevi sayısı sadece üçtür. Bu durum hizmetlerin niteliğini ve niceliği açısından önemli dezavantajlar yaratmaktadır. Mağdurların yoğun olarak tespit edildiği illerde istasyon tipi sığınmaevlerinin sayısı artırılmalıdır.

Ülkemizde özellikle turizmin yoğun olduğu bölge ve şehirlerde insan ticareti olgusuna daha büyük bir önem verilmelidir. Kitabın "Türkiye'de İnsan Ticareti ve İnsan Ticaretiyle Mücadele" bölümünde de görüleceği gibi insan ticaretinin en fazla olduğu şehirler, İstanbul, Antalya, Trabzon ve Ankara'dır. Bu şehirleri de içeren biçimde, insan ticaretine yönelik mücadele yasal ve örgütsel düzeyde yaygınlaşmalı, kurum ve kuruluşlararası koordinasyon ve işbirliği artırılmalıdır. Özellikle ülke genelinde talebin azaltılmasına yönelik çalışmalara ağırlık verilmelidir. Bir başka önemli konu da toplumun her kesiminin, insan ticaretine ilişkin farkındalığının artırılması, bilinçlenmesidir. Mağdur tespit edilmeyen ya da az sayıda tespit edilen illerde mağdur olmadığı düşüncesi yanlış bir yargı olacaktır.

29 Öte yandan, tacirlerde deneyim, birikimi aktarma ve öğrenme süreklilik arz etmektedir.

Konuya ilişkin bilinç ve duyarlılık, yeni mağdurların ortaya çıkmasını, kısa sürede fark edilmesini kolaylaştıracağı gibi, tacirlerin önünde önemli bir engel oluşturacaktır.

PLANLAMA VE UYGULAMA AŞAMASI
Bu aşamanın ve mesleki uygulamanın başarısı iyi bir değerlendirmeye dayanır. Çünkü planlamayı uygulama aşaması izleyecektir. Planlama, belirlenen ihtiyaç/problem ve risklere ilişkin nasıl bir sosyal hizmet uygulaması düşünüldüğünün ayrıntılandırılmasıdır. İhtiyaç/risklere ilişkin amaçlar ve bu amaçlara ulaşmada hedefler ve nasıl ulaşılacağına ilişkin detaylar belirlenir.

Burada planlama ve uygulama aşaması çalışmayı daha somut görebilmek açısından aynı bölüm içinde verilmiştir.

- Bu aşamada ihtiyaçlara/problemlere/risklere odaklanılır.
- Problemler öncelik (aciliyet) sırasına göre belirlenir.
- Müdahale düzeyleri (mikro-mezo-makro) belirlenir.
- Mağdurun (ve çevresinin) ihtiyaçlarını karşılamaya dönük somut ve ölçülebilir amaçlar oluşturulur.
- Amaçlara ulaşmayı sağlayacak hedefleri belirlenerek, çalışma planı (kimlerin, ne zaman, hangi yolla, nasıl bir rol alacağı vb.) üzerinde mağdurla anlaşmaya varılır.
- Mağdurun kendi kararını kendisinin vermesi ilkesi ve alternatifler sunma bu aşamada da önemlidir.

LORA VAKASI	AMAÇLAR
PLANLAMA AŞAMASI	1. Lora'nın öncelikli ihtiyaçları/riskleri nelerdir? (Barınma, güvenlik, beslenme, kıyafet temini vb.) 2. Mikro düzeyde Lora; mezo düzeyde yakın çevresi ve ilişkide olduğu gruplar (arkadaşlık, iş yaşamı vb.); makro düzeyde benzer ihtiyaç grupları ile ilgili neler yapılabilir? 3. Lora'nın fiziksel ve ruhsal sağlığına ilişkin neler yapılabilir? 4. Lora'nın sosyal destek sistemleri bu sürece nasıl katkı verecektir?

Lora'nın durumuna ilişkin yapılan kapsamlı değerlendirme sonunda bazı amaçlar belirlenmiştir. Bu amaçlar Lora'nın (ve çevresinin) ihtiyaçlarını karşılamak ve risklerini ortadan kaldırmak veya en aza indirmek temelinde belirlenmiştir. Daha somut olmasını sağlamak açısından amaçlar tek tabloda ele alınmış ve yapılmış olan uygulamaya ilişkin bilgilerle sunulmuştur. Uygulama aşaması, belirlenen amaçlar doğrultusunda yapılmış olan çalışmaları kapsayan aşamadır. Aşağıda iki aşama birlikte gözden geçirilmektedir.

LORA VAKASI	AMAÇLAR
PLANLAMA AŞAMASI	**Amaç 1:** Lora'nın öncelikli ihtiyaçlarını gidermek ve olası riskleri ortadan kaldırmak/en aza indirgemek **Sorumlu kişi, kurum ve kuruluşlar:** 1. Aile Danışmanları Derneği İstasyon Tipi Sığınmaevi 2. İl Emniyet Müdürlüğü[32] **Amaç 2:** Lora'nın fiziksel ve ruhsal sağlığına ilişkin tedavi sağlamak **Sorumlu kişi, kurum ve kuruluşlar:** • Sığınmaevlerinde görevli profesyoneller • Sağlık Bakanlığına bağlı birimler **Amaç 3:** Lora'nın insan ticareti mağduru olmasına ilişkin yasal işlem başlatmak **Sorumlu kişi, kurum ve kuruluşlar:** • Kolluk Birimleri: Cumhuriyet Savcıları, Jandarma ve Emniyet Birimleri • Sığınmaevi görevlileri- Avukatı **Amaç 4:** Lora'nın sosyal destek sistemlerinin sürece katılımını sağlamak • Ailesi ile bağlantıya geçmek **Sorumlu kişi, kurum ve kuruluşlar:** • Dışişleri Bakanlığı • İl Emniyet Müdürlüğü • Aile Danışmanları Derneği İstasyon Tipi Sığınmaevi • Romanya Başkonsolosluğu **Amaç 5:** Lora'nın ülkesine güvenli geri dönüşünü sağlamak **Sorumlu kişi, kurum ve kuruluşlar:** 1. Emniyet Genel Müdürlüğü 2. Aile Danışmanları Derneği 3. Romanya Başkonsolosluğu

Amaç 1: İlk amaç, Lora'nın öncelikli ihtiyacını oluşturan güvenliğinin ve güvenli bir barınmanın sağlanması, temel ihtiyaçlarının (yemek, giyim, para gereksinimi vb.) giderilmesidir.

32 İnsan ticareti mağdurlarıyla ilgili tüm idari işlemler Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yürütürken 11 Nisan 2014 tarihi itibarıyla Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmeye başlanmıştır.

Mağdurun çocuk ya da TC vatandaşı olması durumunda sorumlu kurumlar Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri ve İl Göç Müdürlükleridir. Konuyla ilgili düzenlemeleri içeren yönetmelik çalışmaları devam etmektedir.

Lora'nın fiziksel, duygusal ve sosyal ihtiyaçlarının ve barınma ihtiyacının karşılanmasında temel sorumluluk Aile Danışmanları Derneği İstasyon Tipi Sığınmaevi tarafından üstlenilmiştir. İnsan ticareti mağduru olması ile ilgili işlemlerin yürütülmesi ve güvenliğinin sağlanmasında temel sorumluluk ise, İl Emniyet Müdürlüğü'nün olmuştur. İl Emniyet Müdürlüğü görevlileri Lora'nın ülkesine dönüşü sürecinde, uçağa binişine kadar kendisine eşlik ederek güvenliğini sağlamıştır.

Lora Antalya'da İstasyon Tipi Sığınmaevi'nde 15 gün süreyle kalmış, bu süre içinde öncelikli ihtiyaçları giderilmiş, tedavileri başlatılmış ve ülkesine dönüşü sağlanmıştır. Bu süre içinde en büyük korkusu kendisine ve ailesine bir zarar verilmesi ile ilgili olmuştur. Zarar görme riski Sığınmaevi çalışanlarının güvenliğe duyarlı çalışma biçimleriyle önlenmiştir. Hastanelerden alınan destekle Lora'nın sağlıkla ilgili ihtiyacı ve riskleri giderilmiş; psikolojik ve sosyal sağlığına ilişkin ihtiyacı Sığınmaevindeki profesyonellerinin verdiği psikolojik ve sosyal destekle karşılanmıştır. Tacirlerin Lora'nın cep telefonuna gönderdiği mesaj ve ailesine yönelik tehditleri suç unsuru içerdiğinden, Antalya'daki Cumhuriyet Savcısına ek ifade verilmiştir.

Değerlendirme aşamasında da ifade edildiği gibi Lora, ailesi ve toplum tarafından damgalanma ve evlendiğinde cinsel hayatının olumsuz etkilenmesi korkularını ifade etmiştir. Ülkesine döndükten sonra Lora ile belirli aralıklarla telefon görüşmeleri yapılmış, kendisine ailesinin güçlü destek verdiği, BB ile ilgili Romanya'da da suç duyurusunda bulunduğu öğrenilmiştir.

Amaç 2: İkinci amaç, Lora'nın fiziksel ve ruhsal sağlığına ilişkin tedavi hizmeti almasını sağlamaktır. Fiziksel sağlığına ilişkin sağlık kuruluşlarından destek alınmıştır. Lora'nın psikolojik sağlığına ve güçlenmesine ilişkin tüm mesleki çalışmalar Sığınmaevinde görevli SHU, Psikolog, Psikiyatrist tarafından sağlanmıştır. Her üç meslek elemanı ekip çalışması anlayışı içinde Lora'nın iyileşmesi ve normal yaşamına dönmesi yönünde bir birini destekleyen mesleki çalışmalar yürütmüşlerdir.

Amaç 3: Lora'nın hukuki ihtiyaçlarının karşılanması konusunda Aile Danışmanları Derneği İstasyon Tipi Sığınmeevi'ne geldiğinde insan ticareti mağduru olmasına ilişkin Alanya Cumhuriyet Savcılığı tarafından yasal

işlemlerin başlatılmış olduğu anlaşılmıştır. Lora, Alanya'daki Cumhuriyet Savcısına (BB yanlarında olduğu için korktuğundan) insan ticareti mağduriyetiyle ilgili yeterli bilgi verememiştir. Antalya İl Emniyet Müdürlüğü ve Aile Danışmanları Derneğinin birlikte yapmış olduğu mağdur tespit mülakatında, suç niteliği taşıyan yeni bilgiler edinilmiş, ayrıca BB'nin daha sonraki tehditleri devam ettiği için dava dokümanına konmak üzere ek ifade verilmiştir. Tüm bu süreçlerde sığınmaevi avukatı hukuki danışmanlık yapmıştır.

Amaç 4: Lora ile yapılan mesleki çalışmada başarıya ulaşmak bakımından sosyal destek sistemlerinin sürece dahil edilmesi büyük önem taşımıştır. Lora'nın babası ile kurduğu bağlantı ile ülkeye dönüş süreci başlamıştır. Bu süreçte İl Emniyet Müdürlüğü ve Romanya Başkonsolosluğu Lora'nın güvenliğini sağlamak bakımından önemli rol üstlenmiştir. Lora'nın Sığınmaevinde ailesiyle telefon görüşmeleri yapması sağlanmıştır. Bu görüşmelerde, Lora aracılığıyla ailesi ile de görüşülmüş ve kendilerine yaşanan süreç ve çocukları üzerindeki etkisi anlatılmış, destekleri alınmıştır.

İnsan ticareti mağdurlarıyla çalışmalarda mağdurların ülkelerine güvenli geri gönderilmeleri ve entegrasyonu konularında çoğu zaman Uluslararası Göç Örgütü çalışmaya dahil olmaktadır.

Amaç 5: Lora'nın güvenli olarak ülkesine dönüşünü sağlamak olmuştur. Lora'nın ülkesine geri dönüşü Antalya İl Emniyet Müdürlüğü ve Romanya Başkonsolosluğu'nun işbirliği ile sağlanmıştır.

NOT

Mağdur tespit mülakatından sonra, insan ticareti mağdurlarına tanınan haklar, hizmet alabilecekleri kurumlar ayrıntılı olarak anlatılmakta ve kendileriyle ilgili kararları kendilerinin vermesi istenmektedir. Mağdurlar uzun süreli rehabilitasyon almak isterlerse, kendileriyle ilgili karar verebilecek durumda değillerse, uzun süreli tedavi görmeleri gerekiyorsa, pasaport ya da kimlikleri yoksa, ülkelerine dönmelerinde can güvenliği sorunu varsa vb. Ankara ya da İstanbul'daki sığınmaevlerine gönderilmekteler. Uluslararası Göç Örgütü daha çok Ankara ve İstanbul'daki sığınmaevlerinde kalan mağdurların ülkelerine güvenli geri dönüş işlemlerine destek sağlamaktadır. İnsan ticareti mağdurlarıyla ilgili tüm idari işlemler Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yürütürken 11 Nisan 2014 tarihi itibarıyla Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmeye başlanmıştır.

SONDEĞERLENDİRME, SONLANDIRMA VE İZLEME AŞAMASI
Sondeğerlendirme aşaması, mağdurla mesleki ilişkinin amaçlara ulaşılması bakımından değerlendirildiği, bu değerlendiremeye göre çalışmanın sonlandırıldığı aşamadır.

Bu aşamada, Lora ile yapılan mesleki uygulamanın başarıya ulaşıp ulaşmadığı mesleki uygulamada belirlenen amaçlar bakımından değerlendirilmiştir.

Ülkesine döndükten sonra Lora ile yapılan telefon görüşmelerinde iyi olduğu ve ailesinin kendisine destek verdiği öğrenilmiştir. Lora ülkesine döndükten hemen sonra ve devam eden iki ay içerisinde birçok kez telefonla aranmıştır. Havaalanından evlerine kadar (arabayla iki saatlik mesafe) Romanya polisinin eşlik ettiğini belirtmiştir.

Ailesi ile ilişkilerin iyi olduğu, BB hakkında suç duyurusunda bulunduğu öğrenilmiştir. Psikolojik sorunlarının zaman zaman devam ettiğini, etrafta duyulmasını istemediği için X yerleşim yerine ağabeyinin yanına gidip kalabileceğini belirtmiştir. Kendisine psikolojik yardım almaya devam etmesi gerektiği önerilmiştir.

Lora'nın ihtiyaç, problem ve riskleri doğrultusunda belirlenen beş amaca ulaşıldığı düşünülmektedir. Lora'nın;

- Temel güvenlik ve güvenli barınma sorununa ilişkin en acil ihtiyaçları karşılanmıştır.
- Temel ihtiyaçları (yemek, giyim vb.) giderilmiştir.
- Kendine ve çevresine tacirlerden gelecek zararların önlenmesi konusunda başarılı olunmuştur.
- Fiziksel ve psikolojik sağlığına ilişkin gerekli tedavileri alması sağlanmıştır.
- Ekonomik olarak desteklenmiştir.
- Hukuki danışmanlık verilmiş, süreçte destek sürdürülmüştür.
- Lora'nın telefon görüşmeleri aracılığıyla ailesi ile ilişki kurulmuş, görüşülmüş, sürece destek vermeleri sağlanmıştır.
- Geri dönüş sürecinde desteklenerek ülkesine geri dönmesi sağlanmıştır.

Lora vakası ile ilgili yapılamayan ve izleme aşamasını da ilgilendiren çok önemli bir eksiklik olan şu durum ifade edilmelidir. İnsan ticaretinde ülkelerarasında kurum/kuruluşlararası işbirliği ve koordinasyon ağı olmadığı için, ülkesindeki sosyal hizmet kurumu ve görevlisi ile görüşülememiştir. Ancak zaman zaman Lora ile yapılan telefon görüşmeleri çerçevesinde kendisiyle ilgili bilgi alınmaktadır.

İNSAN TİCARETİ MAĞDURLARIYLA ÇALIŞIRKEN DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN BAZI ÖNEMLİ NOKTALAR

- *İnsan ticareti çok farklı biçimlerde ortaya çıkabilir. Bu farklılık birbirinden farklı mağdurları ortaya çıkarabilir!*
- *Her mağdur biriciktir! Ayrı ihtiyaç, risk ve koşullara sahiptir. Ayrı bir çalışma yöntemine ihtiyaç duyar.*
- *İnsan ticareti sorununda en önemli konulardan biri uygulamada karşılaştığımız müracaatçılarımızın "insan ticareti mağduru" olup olmadığı konusunda tanımlamayı yapabilmedir. Bu konuda gerekli verileri toplamak, kapsamlı değerlendirme yapmak ve bu doğrultuda insan ticaretinde risk faktörlerini ve bazı temel göstergeleri dikkatle irdelemek önemlidir!*
- *Karşılaştığınız müracaatçının bazı kişisel belgeleri yoksa, sürekli birileri kendine eşlik ediyorsa, kendini ifade etmekte çekince duyuyorsa müracaatçınız insan ticareti mağduru olabilir!*

Yararlanılan Kaynaklar

- Anti-Human Trafficking Manual for Criminal Justice Practitioners Module 5: Risk Assessment in Trafficking in Persons Investigations (2009). United Nations Office for Drugs and Crime. Global Initiative to Fight Human Trafficking, New York, http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/TIP_module5_Ebook.pdf
- Anti-Human Trafficking Manual for Criminal Justice Practitioners Module 2: Indicators of Trafficking in Persons (2009). United Nations Office for Drugs and Crime. Global Initiative to Fight Human Trafficking. New York, http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/TIP_module2_Ebook.pdf
- Ashman, K. K. ve Hull. G.H. (1999) Understanding Generalist Practice, Second Edition, Nelson Hall Publishers, Chicago.
- Manual for Social Workers and Staff Providing Services to Victims of Human Trafficking, Department of Social Evil Prevention, Ministry of Labor, Invalids and Social Affairs, Hanoi, November 2011
- Miley, K.K., O'Melia, M. W. Ve DuBois B.L. (2013). Generalist Social Work Practice: An Empowering Approach, Pearson New International Edition, 7. Ed. http://www.pearsonhighered.com/assets/hip/us/hip_us_pearsonhighered/samplechapter/0205789811.pdf
- Pincus Minahan, A. (1973). Social Work Practice.
- Puidokiene, D., Peciuriene, J., ve Juneviciene, D. (2008) The model of Assistance for Women Victims Of Human Traffickıng in Lithuania, Klaipeda Social and Psychological Services Center Women's Issues Information Center Ministry of Social Security and Labour of Lithuania, http://nordicbaltic-assistwomen.net/IMG/pdf/Lithuanian_Model_WT_Final_May_2008-2.pdf